

Herczeg Renáta

Adatok a simontornyai ferences templom és rendház történetéhez és kifestéséhez

Újabb adalékok Bebo Károly és Fridl Károly működéséhez¹

A templom és a kolostor rövid története

Simontornyán már a 14. század közepén állt templom.² A ferenceseket a 15. században Gergellaki Buzlay Mór udvari kapitány hívta be a városba, de az oszmán uralom elől hamarosan elmenekültek.³ A település ekkor elnéptelenedett, majd a visszaköltözők nagy része a református hitre tért, így egészen 1686-ig elenyésző volt a katolikusok száma. A kis katolikus közösség lelki gondozását a veszprémi ferencesek látták el, akik a dzsámiból átalakított épületet használták templomként.⁴ 1692-től a székesfehérvári atyák, majd a boszniai provinciákból áttelepült testvérek végezték a lelki gondozást Simontornyán, de a nyelvi problémák miatt 1717-ben mindent érintetlenül hátrahagyva elmentek.⁵

Ezután a simontornyai plébánia adminisztrációját a mariánus ferencesek karolták fel. Az átalakított, elavult és romos templom helyett a ma is fennálló templom tervezéséhez 1718-ban láttak hozzá. A telket a város egyik ura, Lymburg Styrum Miksa földbirtokos adományozta a rendnek, és gróf Nesselrode Vilmos püspök jóváhagyásával 1719-ben a felajánlott terület átkerült a ferencesek tulajdonába.⁶ A kolostor építése 1728-ban, a templom építése pedig 1731-ben kezdődött el. Az építéshez a gróf és fia, Styrum Károly földbirtokos ajánlott fel nagyobb összeget.⁷ A *Historia Domus* szerint a szentély már ebben az évben el is készült, és az alatta kialakított kriptába ekkor temették el az első halottat, valamit ez év augusztusában ünnepélyes keretek között letették a hajó alapkövét is.⁸ A templom 1732-ben került tető alá, az első, felszentelő misét pedig 1734-ben celebrálták. 1741-ben Koháry Barbara grófnő és Styrum Károly ajánlott fel nagyobb összeget a templom berendezésére.⁹ A torony 1771-ben épült fel. A templomot ekkor Szent Adalbertnek szentelték, majd 1768-ban változtatták át titulussá Szent Simon és Júdás apostolok tiszteletére.¹⁰

¹ A tanulmány a *Barokk freskófestészet Magyarországon*, 75.646 sz. OTKA kutatási program keretében készült.

² Kiss István: *Simontornya krónikája*. Simontornya, szerzői kiadás, 1938. 267.

³ Uo., 269.

⁴ Uo.

⁵ *Historia Domus*, Simontornya, 1783–1943. Budapest, Magyar Ferences Könyvtár és Levéltár (MFKL); [NYÜRÖ Zsigmond]: Adatok a' szent-ferenczrendiek' történetéhez honunkban. XXVII. Simontornyai kolostor Simon Judáshoz. *Religio*, 2. 1850. 2. félv. 599.

⁶ [NYÜRÖ] 1850. i. m. 599.

⁷ József BRÜSZTLE: *Recensio universi cleri dioecesis Quinque-Ecclesiensis*. [Pécs] Quinqueecclesiis, Ramazetter, 1874–1880. IV. 406.

⁸ *Historia Domus*, Simontornya, 1783–1943 (MFKL); Kiss 1938. i. m. 269. „Az altalaj mocsaras volta miatt az alapzatot erős tölgyfagerendákból levert pilótákra rakták és a szentély alatt kriptát is építettek. Eredetileg a 16 rendtag számára volt benne fülke, de később világiakat is temettek bele.”

⁹ BRÜSZTLE 1880. i. m. 406.

¹⁰ *Historia Domus*, Simontornya, 1783–1943 (MFKL). A titulus megváltozását Besics Zsigmond celebrálta.

A templommal egybeépült rendházat eredetileg sok barátoknak építették, II. József abolíciós rendelete nyomán azonban a rend meggyengült, és a simontornyai rendház is hanyatlásnak indult. Ezt a törést a rehabilitáció után már nem tudták a ferencesek teljesen helyrehozni. 1850 körül a templomot nagykéri Scitovszky János hercegprímás és báró Sina György támogatásával renováltatták.¹¹ Festését is megújították, erről tanúszkodott a diadalív kronosztikonos felirata is, amelyet az 1944-es festéskor átfestettek, de egy archív fénykép megőrizte.¹²

A század közepén lezajlott templomfestés után 1897–1905 között nagyobb belső átalakítások zajlottak. 1941-ben Márton Lajos festőművész az egyházközség hozzájárulásával kifestette a kórust. 1943-ban a Valálaptól 3000 pengőt kaptak a templom freskóinak restaurálására, a település főjegyzője ugyancsak felajánlott 4000 pengőt e célra. Ismét Márton Lajost kérték fel a kifestésre, segítője Kékesi László volt. 1943 októberére a festés nagyrészt befejeződött, de a kisebb javítások még évekig elhúzódtak.¹³ A torony és a templom egy része a második világháborúban megrongálódott, ennek teljes javítására és a toronysisak kicserélésére 1951-ben került sor (1. kép).¹⁴

1. kép. A templom és a rendház.
Fotó: Gaylhoffer-Kovács Gábor

A templom 18. századi berendezése, felszerelése és kifestése

A templomot a felépülést követően egészen a 19. század közepéig a helyi földesurak állandó támogatásban, adományban részesítették. Így építéskori felszereléséből két oltárt a Styrum család adományozott 1766-ban.¹⁵ Még 1751-ben a Pietà-oltár kegyszobrát Lymburg Styrum Károly hozta Bécsből a rendnek.¹⁶ A további oltárok felállításához szükséges anyagi forrást nagyrészt Hrabovszky Antal özvegye, Kissfel Judit bárónő végrendeletében ajánlotta fel a simontornyai rendnek (a család kettős címere a főoltár felett látható). A família 3000 forintot ajánlott fel, a további adományozók (többek között a Cséfalvay, a Styrum és a Hattvany családok) támogatásából 1775-ben a templombelső kifestésére és az oltárok teljes felszerelésére is sor kerülhetett.¹⁷

Amint a történeti adatokból kiderült, az eredeti barokk kifestés ma már csak részben látható. Falkutatás és feltárás mindeddig nem történt, így nehezen lokalizálható a különböző száza-

¹¹ [NYŰRŐ] 1850. i. m. 599.

¹² A plébánián őrzött archív felvétel alapján.

¹³ Az adatok forrása: *Historia Domus*, Simontornya, 1783–1943 (MFKL), a megfelelő évek bejegyzései szerint. A *Historia Domus* szerint 1941-ben Márton Lajos festette ki az orgonakarzatot, majd 1943 májusában megkezdődtek a templomban a festési munkák. Ekkor három festő jött a templomba, először a kórus alatti részt állványozták fel és kezdték el a festést, majd ezután folyamatosan felállványozták az egész templomot. Közben megérkezett egy képre Restaurátor és egy rajzolóművész is. Az előbbi először az oltárképeket és keresztúti képeket restaurálta. Majd az egyik festő meghalt, de jött egy újabb, és 1945-re fejezték be a munkát.

¹⁴ Kiss 1938. i. m. 268.

¹⁵ [NYŰRŐ] 1850. i. m. 599.

¹⁶ *Historia Domus*, Simontornya, 1783–1943 (MFKL).

¹⁷ A grófnőt a templom kriptájában temették el. MFKL, a simontornyai ferences rendház iratai, XII/2. Számadáskönyvek, 4. doboz, 3. könyv. 292. 1775. október.

2. kép. A templombelső a főoltárral. Fotó: Gaylhoffer-Kovács Gábor

dok műve. A templom eredeti díszítésére, freskóira vonatkozó adatok eddig főleg a feliratokra és a szűkebb levéltári forrásokra hagyatkoztak, azonban a jelenlegi levéltári kutatások során derült fény a templom és rendház kifestőjére. A következőkben így a régi és a most előkerült történeti források adataira támaszkodva és a jól elkülöníthető festési mód alapján próbálom megfejteni a templom kifestését (2. kép).

A Magyar Ferences Levéltárban őrzik Oberten József Odiló (1892–1973) ferences szerzetes pap 1931-ben készült műtárgylajstromát, amelyet jelen tanulmányban ismertetek. Ebben a jegyzékben részletesen felsorolta a templom felszerelési tárgyait és kitért a kifestésre is.¹⁸ Oberten Odiló leírta a diadalívén kartusba foglalt kronosztikonos feliratot is – „SOLI DEO LAVS HONOR VIRTUS GLORIA ET GRA-

TIARVM ACTIO” (Egyedül Istené a dicsőség, hatalom és a hála) –, mely az 1775-ös évre utal. Az összeírásban említést tett egy másik feliratról is, amely a diadalív alján volt: „Sub guardinatu Ladislai Balko” (Balkó László házfőnök alatt). A rendház mindenkori gubernátorait felsoroló lajstrom szerint Balkó atya 1854-ben volt a rendház vezetője.¹⁹ Még egy feliratról szerezhetünk tudomást a listából: „LIBERALITATE ZELO RELIGIONIS ET PIETATIS SPLENDOREM RECEPI” (Jóindulat, hitbuzgóság és szeretet fényesen ragyogjon). Ez az egyetlen felirat, amelyet a helyi plébánián található archív fotó is megőrzött. A képen jól látszik, hogy a felirat a diadalív hajó felőli homlokoldalán állt, és a kronosztikon az 1850-es évszámot adta. Az 1944-es átfestés miatt ma már egyik felirat sincs meg. A diadalívén Márton Lajos modern, népies ízű festése áll.

A templom kifestésével és a festő meghatározásával Garas Klára is csak érintőlegesen foglalkozott, azt Dorffmaister műveihez közel állónak vélte.²⁰ Az 1774–1775-ös évekre vonatkozó számadáskönyvben olvasható, hogy a templom festésére 1774 áprilisában 50 forint előleget adtak át egy festőnek.²¹ Ebben a számadásban még nem szerepelt a festő neve, majd az 1775 decemberére vonatkozó elszámolásban már olvashatjuk Carolus Fridl (Fridl Károly) pesti festő nevét, aki a templom teljes kifestéséért (freskó) 600 forintot kapott.²²

Fridl (Friedl) Károlyra vonatkozó ismereteink nagyon hiányosak. Garas Klára a 18. században dolgozó pesti mesterek között sorolja fel, megjegyezve, hogy tőlük csak kisebb munkákat, esetleg aranyozást ismerünk. Adattára szerint Friedl Nagypakán (Velká Paka) született és 1770-ben már pesti polgár, 1786-ban díszleteket festett a pesti városi színháznak.²³ Munkáiról

¹⁸ OBERTEN Odiló páter: *A simontornyai Szent Ferencendi zárda műtárgyainak leltára*. Budapest, Magyar Ferences Könyvtár és Levéltár, 1931, 8–9. A három évig tartó ferences műtárgyfelmérésről lásd KERNY Terézia: *Magyarországi ferences templomok műtárgyfelmérése (1929–1931)*. Egy tervezett kiadás előtanulmányának vázlatja. In: *A ferences lelkeség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára*. Szerk. ÖZE Sándor–MEDGYESSY-SCHMIKLI Norbert. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kara–METEM, 2005 (Művelődéstörténeti Műhely. Rendtörténeti Konferenciák I/2.) 991–1002.

¹⁹ BRÜSZTLE 1880. i. m. 414.

²⁰ GARAS Klára: *Magyarországi festészet a XVIII. században*. Budapest, Akadémiai, 1955. 193.

²¹ MFKL, a simontornyai ferences rendház iratai, XII/2. Számadáskönyv 1769–1778, 4. doboz, 82. 1774. április.

²² Uo., 1775. december.

²³ GARAS 1955. i. m. 147; Friedlnek írta: 218.

szinte semmit nem tudunk, de feltételezhetjük, hogy pályafutása során többször kérték fel a ferencesek különböző munkákra; ismerünk egy festményt, amelyet ő készített 1763 után a komáromi földrengésről. A festményt sokáig a komáromi ferences Szent András-templomban őrizték (3. kép).²⁴

Mint a számadáskönyvekből kiderül, az adományozók az 1774–1775-ös években nagyobb támogatást nyújtottak a rendnek. Így ezekből a felajánlásokból a templom szinte teljes felszerelésére is sor kerülhetett. A templom főoltárának és Szent Kereszt-oltárának aranyozásáért, márványfaragványaiért és ezek felállításáért a Harbovszky-Kissfel család adományából Bebo Károlynak 3000 forintot fizettek ki, továbbá a különböző egyéb márványozási munkákért még 500 forintot, a mellékoltár szobraiért 100 forintot fizettek ki a mesternek és segédeknek.²⁵ A számadásokból az is kiténik, hogy a kőfaragók még 1776-ban is dolgoztak a főoltár márványozásán, a kórus faragványain, valamint a főkapun és a sekrestyébe vezető kapu kőfaragási munkáin.²⁶

3. kép. A templom boltozatának festése. Fotó: Gaylhoffer-Kovács Gábor

4. kép. A Szent Ferenc-oltár.
Fotó: Gaylhoffer-Kovács Gábor

Ekkor a templomban elhelyezésre kerültek az oltárok is. Ugyancsak a számadáskönyvből tudjuk, hogy egy Jäger nevű bécsi festő készítette a következő oltárképeket: Szent Simon és Tádé, Szent Ferenc, Szent Antal, Nepomuki Szent János, Prágai Kis Jézus, ezekért 320 forintot kapott. A Nepomuki-oltár kiegészítőit Bécsből hozták, ezért még külön 100 forintot kellett kifizetni.²⁷ Garas Klára adattárára hagyatkozva feltételezhető, hogy az az Andrea Jäger nevű bécsi festő dolgozhatott itt, aki 1780-ban Pozsonyban működött (4. kép).²⁸

A templomban jelenleg hét oltár található (valamint a lourdes-i barlang oltára). Az 1783-as *canonica visitatio*ban még kilenc oltár szerepelt: a főoltárt Szent Simon és Júdás Tádé apostoloknak szentelték, a mellékoltárok titulussai: Megfeszített Megváltó, Fájdalmas Szűz Mária, Szent Ferenc, Szent Antal, Szent Júdás, Szent Anna, a Fekete Mária (Pietà) és Nepomuki Szent

²⁴ Ma az észak-komáromi Duna Mente Múzeumban (Komárno, Podunajské múzeum v Komárne) található.

²⁵ MFKL, a simontornyai ferences rendház iratai, XII/2. Számadáskönyv 1769–1778, 4. doboz 3. könyv, 65. 1775. május.

²⁶ Uo., december.

²⁷ Uo., december.

²⁸ GARAS 1955. i. m. 225.

János; ekkor már nincs benne a Prágai Kis Jézus-oltár a felsorolásban.²⁹ Hogy pontosan mikor és hogyan tűnt el, arra a jelen kutatás során nem derült fény.

Az 1931-es összeírásban már csak hét oltárról olvashatunk, hiányzik Nepomuki Szent János és a Fájdalmas Szűz Mária oltára. A megmaradtakat és a többi, festett oltárképpel rendelkező mellékoltárt 1944 körül, illetve már a 19. század során jelentősen átfestették. Azonban az átfestések viszonylag silány minősége miatt több helyen előbukkan a korábbi festés egy-egy részlete, így alaposabb restaurálás után talán előkerülhetnek a bécsi festő igazi munkái, és további adatokkal bővíülhet az *œuvre*-je.

Eltűntek a predellaképek is, amelyekről még az 1931-es leltárban röviden olvashatunk. A mellékoltárokon álló szobrok azonban megmaradtak és őrzik barokk kori színezésüket, igaz, sok helyen már csak kisebb foltokban (5. kép).³⁰

Az 1775-ös pénztárkönyvből azt is megtudjuk, hogy külön költséget jelentettek az egyéb aranyozási munkák, a gipsz, a járósínt köveinek faragási díja, az oltárok alépitményeinek téglái és a javítási munkák is. A kisebb berendezési tárgyak, oltárterítők, zászlók 1777-re lettek készen.³¹ 1904-ben a főoltár és két mellékoltár, valamint a szószék restaurálására került sor.³²

Nemcsak a templomban, hanem az egykori rendházban is voltak festmények. A zárda folyosóján négy, az ebédlőn öt barokk olajkép függött, egyszerű aranszegélyes, fekete keretben. A zárdában volt egy nagyobb, Porciunkulát ábrázoló olajkép is, amit a korabeli források szerint állítólag egy Van Dyck-másolatért cseréltek vissza.³³

5. kép. A Szent Flórián-szobor.
Fotó: Gaylhoffer-Kovács Gábor

A templom kifestése

A templombelső teljes felülete festett, feltehetően az eredeti kifestés is kiterjedt az egész templomra, erre utalhat a számadáskönyv bejegyzése: *pro universa fresco pictura in Ecclesia*.³⁴

A templom falfestészeti programja Szent Ferencnek és a ferences rend alaptéziseinek, a hit diadalának hirdetését, valamint a titulusszentek legendáit mutatta be. A szentély boltozatán az evangélium diadala és a négy evangélista látható, az első boltozaton a lelkek vándorútja

²⁹ Közli BRÜSZTLE 1880. i. m. 406.

³⁰ A templom jelenlegi oltárai: 1. Szent Tádé-oltár, szobrok: Szent Apollónia és Szent Flórián, oltárkép: Szent Tádé; 2. Szent Ferenc-oltár, szobrok: Szent Teréz és Kapisztrán Szent János, oltárkép: Szent Ferenc, a retabulumon egykor Jó tanács Anyjakép); 3. Szent Kereszt-oltár, szobrok: Mária, János és Magdolna, közepén feszület; 4. főoltár, szobrok: Judit és Páduai Szent Antal, két adoráló angyal, Szentháromság és puttók, oltárkép: Júdás és Tádé apostolok; 5. Pietà-oltár, szobrok: Longinusz és Szent Veronika, a predellán Nikodémus és József, valamint a sírkövet hengerítők aranyozott domborműve, közepén Pietà-kegyszobor; 6. Szent Antal-oltár: szobrok: Szent Alajos és Szent Klára, oltárkép: Páduai Szent Antal a kis Jézussal és Szűz Máriával; 7. Szent Anna-oltár, szobrok: Szent Rókus és Szent Borbála, oltárkép: Kis Jézus Szent Annával és körülöttük Máriával, Szent Józseffel és Joachimmal, a predellán egykor Borromei Szent Károly-kép.

³¹ MFKL, a simontornyai ferences rendház iratai, XII/2. Számadáskönyv 1769–1778, 4. doboz 2. könyv 112. 1777.

³² *Historia Domus*, Simontornya, 1783–1943 (MFKL).

³³ OBERTEN 1931. i. m. 16.

³⁴ MFKL, a simontornyai ferences rendház iratai, XII/2. Számadáskönyv 1769–1778, 4. doboz, 3. könyv, 72. 1775. december.

a mennyei Jeruzsálembe a négy apostollal, a másodikon pedig az erények diadala az utolsó ítéletkor az egyházatyákkal és a titulusszentekkel, az orgonakarzat felett a Porciunkula jelenik meg, a karzataljban Krisztus szenvedéstörténetének jelenetei láthatók. A szentély oldalfalán egykor Keresztelő Szent János, ezzel átellenben Immaculata-kép volt. A képeket az 1944-es festéskor átfestették, de a Szent János-kép egy részlete, egy álló alak kontúrja ma már átsejlik a fedőfestésen. A Szent Tádé-oltár felett egykor Szent Bonaventura képe volt.

A tető keresztgerendáinak széthúzása után a templomfalakra eső nyomás miatt a falak megrepedtek, így a képeket keskenyebb-szélesebb repedések szaggatják szét az összes boltozaton. Ezek eredményeként a déli fal felső szakaszában kis helyen előjött talán az eredeti barokk kifestés lilás-fehéres-szürkés színezése, valamint egy függönnyt tartó angyal félalakja.

Az 1931-ben készült lajstromban Odiló atya megjegyzi, hogy a falak színezése eléggé üde, tehát jól megmaradt a 19. századi felújítás nyoma és az 1904-ben végzett kisebb festés is. A lourdes-i kápolna falai nagyrészt sárga színűek, néhol díszítésekkel. Láthatók kis angyalfekék és feliratok, illetve egy Mária-felirat is. Ezek valószínűleg az 1944-es átfestéskor készültek. Feltehetően allattuk még megmaradt az eredeti barokk kifestés is. A karzatalj boltmezőin neobarokk mustradíszek láthatók. Ebben az időben – a feljegyzés szerint – a falak díszítőfestése „XVI. Lajos korabeli építészet motívumokat mutatott, kevés rokokó díszítéssel”.³⁵ Az ornamentális részletekben a domináns szín a vörös és a szürke volt, a figurális ábrázolásokon a zöld és az okker kapott hangsúlyt. A mára már több helyen lehullott felső festékréteg alatt valóban ezek a színek bukkannak elő. A falakat a második világháború után sárgára festették, ekkor tűnhetett el az oldalfalak eredeti festése.

A boltozatok négy sarkán elhelyezett alakok színezése intenzív. A főalakokat az átfestéskor nem változtatták meg, de a kisebb angyalokat és a puttókat több helyen teljesen átfestették, illetve újjakkal egészítették ki. Így látható, hogy a Szent Mihály mellett repülő páros kerubfej és a koszorút hozó angyal újabb festés, a diadalív kifestésével egyidejű lehet. Az angyalok fejformája és a festés technikája megegyezik a diadalív új alakjainak modorával. Az archív kép alapján látható, hogy a boltozatokon az egyházatyák, apostolok, evangélisták alakjait keretező, festett architektúrát átfestették, a jelenlegi kagylómotívum és a konzol kialakítása ekkor készült. Az ívháromszögeket egyszerű sávok keretezés díszítette, a konzolokat pedig volutatagok és középen korongsor dekorálta. Az apszis végfalának növényi ornamentikáját, valamint a diadalív feliratát lefestették.³⁶ Az oldalfalakon látható kartusba foglalt szenteket, atyákat, szerzeteseket ábrázoló falképek is későbbi átfestések, de feltehetően több mestertől származnak.

Mivel az orgonakarzat boltozatának déli részén nagyobb vizesedés történt, így a 20. századi díszítőfestés lekopott, alóla rózsaszínű falfelület bukkant elő. A középképet keretező lát-szatarchitektúra egy részlete is látható, így ennek színezése is eredetileg rózsaszín lehetett és gyöngysormotívum futhatott körbe, belül pedig arany színű szalagsáv húzódott. A lajstrom szerint az orgonakarzat oldalfalán *Szent Ferenc stigmatizációja* falkép volt, a homlokfalon *Porciunkula*, az egyik ablakban egy portré. Ma ez a portré nincs meg, illetve *Szent Ferenc stigmatizációja* a *Porciunkula* alatt van, de ez az ábrázolás 20. századi.

Az eredeti festést feltehetően több mester, mester és segédei készítették, erre a különböző színű kontúrok és a sablonszerűen megfestett részletek különbözősége utal. Több helyen a festésmódból következtethetünk arra, hogy meszes freskó technikával készültek a képek. (Restaurálás nem történt, így a pontos technikai részleteket nem ismerjük, illetve több helyen a 20. századi árnyékolások, színkezelés megváltoztatták az eredeti kifestés színhasználatát és festéstechnikáját, így a mesterek különválasztása nehezebb.)

³⁵ OBERTEN 1931. i. m. 9.

³⁶ A diadalív jobb oldalán jelezve: „Márton L 1943”.

Ugyanaz a festő készítette a templom előcsarnokának oldalfalán található falképeket, mint a második szakasz boltozatának csegelyein ülő egyházatyákat. Ezeken nincsenek előre megrajzolt, csak vázlatos kontúrok, a színeket széles ecsetkezeléssel, foltszerűen helyezte fel a festő, a vörös és bordó színekkel tette plasztikusabbá az alakokat. Hasonló fejformálása van a *Fájdalmas Krisztus* mellett térdelő alaknak, mint Szent Pál apostolnak. Ugyancsak ennek a férfinak a vörös ruházatán a gombok festése megegyezik Szent Jeromos talárjának gombfesté-

6. kép. Szent Mihály arkangyal, részlet a boltozat festéséből.

Fotó: Gaylhoffer-Kovács Gábor

sével. A *Krisztus ostromozása* képen Krisztus arcvonásai sok hasonlóságot mutatnak Szent Ambrosus alakjával. Ez az arctípus jelenik meg Szent Mihály arkangyalnál is. Mihály arkangyal tolas sisakja és páncélja kicsit átfestve, díszesebben megtalálható Szent Flóriánál is. 1944-ben készült a Szent Mihály felett látható Szentháromság-ábrázolás, sajnos a korábbi festést mára már csak Garas Klára könyvében tekinthetjük meg.³⁷ Sablonnal készülhetett az *Utolsó ítélet* alakjainak ábrázolása, ahol a kontúrokat vörös, Szent Mihálynál fekete színnel húzták ki. A színezés, főleg a kékeknél élénkebb, itt átfestésre gondolhatunk. Ugyanaz a mester készíthette az orgonakarzat boltozatának fő alakjait, itt a szárnyak megfestése nagyon hasonlatos az *Utolsó ítélet* angyalaiéhoz. A bal oldalon jelentősen átfestett kerubfejek vannak. Erős átfestés érződik *A lelkek vándorútja* mennyezetfestményen, ahol az alakok tekintete, szemük íve megegyezik a korábbi boltozatok alakjaival, de itt a kontúrok és a színezés, a fehér-vörös színek széles ecsetkezelésű

³⁷ GARAS 1955. i. m. LXXIX. tábla.

vonala már nem látható. A részletek megformálása eltérő, itt nagyobb, kevésbé finoman kidolgozott kezük és lábfejük van a szereplőknek. A szélen ülő, olvasó baráttól jobbra gömbökből formálódó váza (vagy balusztrád) képe sejlik ki, ugyanez a motívum figyelhető meg az orgonakarzat boltozatának festése alatt is. Az égen lebegő angyalok és puttók szintén jelentősen átfestettek, illetve nem is voltak. Itt a négy csegelyen ülő egyházatya ugyancsak átfestett, de feltehetően a karzatalj mestere készíthette az alakokat. Ez a fehér színnel párhuzamosan egymás mellett futó vonalakkal alakított árnyékolás köszön vissza a diadalív 20. században készült alakjain, de ott a szereplők is újak, így az arcuk keskenyebb-csontosabb. Ebből lehet arra következtetni, hogy az 1940-es évekbeli átfestéskor az alakok megmaradtak, csak az eredeti kifestésüket vesztették el, és kapták ezt a 20. századi festésmódot (6. kép).

Újabb festő készítette a szentély freskóját, bár a koronát viselő nő (Európa) és a mellette ülő férfi kéztartása hasonlatos az ostort tartó angyal kéztartásához az *Utolsó ítélet* képen, az alakok fejformálása, testtartása kissé mégis eltér a többi boltozat festésétől. Más festő készítette a négy evangélistát, illetve mivel itt a színek annyira élénkek, feltételezhetjük, hogy jelentős átfestésekről lehet szó. Az orgonakarzat felett a hatalmas szárnyú angyal kezében tartja az imádkozó kisgyermekként ábrázolt lelket. A körülöttük repkedő páros kerubfejek már 20. századi kiegészítések.

A kínzások fájdalmát elevenen jeleníti meg a rendház oldalfalának freskója, a töviskoszorús, glóriás, sebeiből vérző, haldokló Krisztus, aki szemeit az ég felé emeli. Ágyékkötőjét kétszer hurkolt kötél erősíti testéhez. A háttér eléggé megkopott kékes-vöröses színű.

A templom kifestésének teljes programja még nem ismert, mivel a jelen kutatás során csupán annyi új adat került elő, amennyi a témák azonosításához nélkülözhetetlen. Ezek alapján állíthatjuk, hogy a simontornyai templom és rendház a ferences hagyományokat és előírásokat követte, és az előjárók olyan mestereket foglalkoztattak, akiket érdemes lenne a későbbi kutatások során mélyebben megismerni és bemutatni, ezzel is teljesebbé téve a barokk festészet hazai kis- és nagymestereinek munkásságáról alkotott képünket.